

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ- ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ- ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου σχεδιασμού στην Ελλάδα

**Διερεύνηση των προοπτικών ανάδειξης της ιστορικής &
πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου Αχαρνών**

Σπουδαστική Ομάδα: Ρ.Μαρκαντά- Η.Μπάλα- Ε.Χυσόλι

ΙΟΥΛΙΟΣ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
1.1.Μεθοδολογία.....	2
2. Ο ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ.....	3
2.1.Γενικά Στοιχεία.....	3
2.1.1. Όρια του δήμου.....	3
2.1.2. Πληθυσμιακή εξέλιξη- απογραφικά στοιχεία.....	3
2.2. Στοιχεία Ιστορικού και Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος.....	4
2.2.1.Φύση (Πάρνηθα- ρέματα).....	4
2.2.2.Αδριάνειο υδραγωγείο.....	5
2.2.3.Θολωτός τάφος.....	6
2.2.4.Ρωμαϊκά βάλανεία (λουτρά).....	7
2.2.5.Αρχαιολογικό μουσείο.....	7
2.2.6.Υποδομές που αφορούν τον πολιτισμό.....	8
2.2.7.Σιδηροδρομικό Κέντρο Αθηνών.....	8
3.ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT.....	9
4.ΣΕΝΑΡΙΑ.....	12
4.1.Σενάριο τάσεων.....	13
4.2.Σενάριο παρεμβάσεων.....	14
4.3.Ριζοσπαστικό σενάριο.....	18
5.ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΝΑΡΙΩΝ.....	20
6.ΧΩΡΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ.....	22
6.1. Πιλοτικός Πολιτιστικός Άξονας 1 [ΠΠΑ1]: Στρατόπεδο Παπαστάθη-Κεντρικό Μενίδι- Προφήτης Ηλίας.....	23
6.1.1.Στρατόπεδο Παπαστάθη.....	26
6.2.Πιλοτικός Πολιτιστικός Άξονας 2 [ΠΠΑ2]: Προφήτης Ηλίας – Στρατόπεδο Καποτά – Πάρνηθα.....	28
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	33
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	35

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πόλη των Αχαρνών, με ραγδαία πληθυσμιακή ανάπτυξη, υστερεί στην ύπαρξη υποδομών πολιτισμού. Η εργασία πραγματεύεται την δημιουργία χώρων και συνδέσεων, όπου θα υπάρχει η δυνατότητα εκθέσεων αρχαιολογικών ευρημάτων, οργάνωσης πληροφοριών σε σχέση με το ιστορικό παρελθόν του δήμου με σκοπό την «αναστήλωση» της ιστορίας του, εκδηλώσεων πολιτισμού, εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων, δραστηριοποίησης τοπικών συλλόγων, δυνατότητας ενημέρωσης και πληροφόρησης των πολιτών για θέματα ποικίλου ενδιαφέροντος. Ουσιαστικά επιδιώκουμε να συνδυάσουμε την αφύπνιση της μνήμης και τα ερεθίσματα του σήμερα σε έναν χώρο αναγνωρίσιμο και ανοιχτό στους πολίτες.

Αντιλαμβανόμαστε την παραγωγή του χώρου ως μια εξελικτική, δυναμική διαδικασία, πρωταγωνιστές της οποίας είναι τα υποκείμενα που έρχονται όχι για να καταναλώσουν, αλλά για να βιώσουν και να παράξουν το χώρο. Σε αυτό το πλαίσιο εισάγεται και η συγκρότηση και ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου Αχαρνών. **Η ιστορική και πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής προσεγγίζεται μέσα από τρία στοιχεία.** Αυτό της ιστορικής κληρονομιάς, με την έννοια των ιστορικών καταλοίπων-μνημείων, της πόλης ως ιστορικό ίχνος του αστικού ιστού και τα φυσικά στοιχεία ως στοιχεία ιστορικής αναφοράς της περιοχής.

Η πρότασή μας στηρίζεται στην ανάδειξη-προστασία και αξιοποίηση της ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων του Δήμου Αχαρνών μέσω της λειτουργικής ένταξής τους στον αστικό ιστό και την καθημερινότητα των κατοίκων. Στη λογική αυτή εισάγεται το εργαλείο των πολιτιστικών διαδρομών που διαμορφώνονται από τον ενιαίο σχεδιασμό ελεύθερων, πράσινων και αρχαιολογικών χώρων, σηματοδοτούνται από μνημεία και δημόσια κτίρια και αναδεικνύουν τον ιστορικό δήμο των Αχαρνών. Η δικτύωση ενεργοποιεί τους υφιστάμενους χώρους, δίνει δομή στη διάχυση και εξασφαλίζει την προσπελασιμότητα και την σύνδεση των επιμέρους τόπων, ώστε να αποτελέσουν χώρους μνήμης, συνεύρεσης, εκτόνωσης, μάθησης και αναψυχής.

Θεωρούμε ότι για να ενδυναμωθεί κάθε δημόσιος ανοιχτός χώρος και κάθε μνημείο και ιστορικός τόπος πρέπει να συνδεθούν όλοι μεταξύ τους. Αυτό θα προσπαθήσουμε να γίνει στα πλαίσια αφενός της σύνδεσης και της συνεχούς αλληλεπίδρασης των επιμέρους τόπων και αφετέρου σε μια κατεύθυνση πολυκεντρικότητας όπου κάθε περιοχή διατηρεί την αυτονομία της.

1.1.Μεθοδολογία

Αρχικά, αξιοποιήθηκε η σχετική βιβλιογραφία, δίνοντας έτσι το απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο. Παράλληλα με επισκέψεις στο δήμο, επιχειρήθηκε να συγκροτηθεί μια εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης και να καταγραφούν οι απόψεις των φορέων και των κατοίκων της περιοχής, οι προβληματισμοί τους και οι παρατηρήσεις τους.

Σε ένα δεύτερο στάδιο, έγινε προσπάθεια να οργανωθούν ώστε να αποτελέσουν κατευθυντήριο εργαλείο τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του δήμου, ή αλλιώς τα δυνατά του σημεία και οι αδυναμίες του, καθώς και οι ευκαιρίες και οι απειλές που μπορεί να παρουσιάσουν από το εξωτερικό περιβάλλον (ανάλυση SWOT).

Τα σενάρια παρέμβασης, προσπάθησαν να δείξουν τη διάθεση για σχεδιασμό στα πλαίσια συγκρότησης της ιστορικής ταυτότητας του τόπου και ανατροπής της αρνητικής εικόνας του Δήμου στο εξωτερικό περιβάλλον, αλλά και συνδυαστικά με διαφορετικά σημεία παρέμβασης να συναποτελέσουν προοπτικές μιας συνολικής αναβάθμισης της περιοχής.

Μετά τα σενάρια παρέμβασης, για περαιτέρω εμβάθυνση και ανάδειξη των στόχων μας προχωρήσαμε στο σχεδιασμό χωρικά εξειδικευμένης ζώνης (στρατόπεδο Παπαστάθη) και προτάθηκαν διαδρομές- συνδέσεις των τόπων με ιδιαίτερο ιστορικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον.

Τέλος, συνεργαστήκαμε με τις υπόλοιπες υποομάδες ώστε να εξασφαλίσουμε την αλληλοτροφοδότηση με ιδέες, τον αναγκαίο συντονισμό ώστε να μπορέσουμε να διατυπώσουμε μια ενιαία και συνεκτική πρόταση για το Δήμο Αχαρνών.

2.0 ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ

2.1. Γενικά Στοιχεία

2.1.1. Όρια του δήμου

Ο δήμος Αχαρνών υπήρξε από την αρχαιότητα ο μεγαλύτερος από τους άλλους αττικούς δήμους. Σε έκταση ξεπερνούσε τα 200.000 στρέμματα. Σήμερα το βόρειο σύνορό του καθορίζεται από την κορυφογραμμή Λιόπεζα- Αρμένι, ανατολικά συνορεύει με το δασόκτημα του Τατοίου (Κρυονέρι) και νοτιοανατολικά με τον Κιφισό ποταμό περιλαμβάνοντας και το οικισμό της Χελιδονούς. Νότια συνορεύει με τους δήμους Φιλαδέλφειας και Αγ. Αναργύρων ακολουθώντας το χείμαρρο της Εσχατιάς, νοτιοδυτικά με το δήμο του Καματερού και την κοινότητα Ζεφυριού, δυτικά με το δήμο Άνω Λιοσίων, το δήμο Φυλής και βορειοδυτικά με την κοινότητα Αυλώνας.

2.1.2. Πληθυσμιακή εξέλιξη- απογραφικά στοιχεία

Σύμφωνα με την απογραφή του **1835**, το Μενίδι, στο οποίο περιλαμβάνονταν το Τατόι, το Μονομάτι και οι Κουκουβάουνες, είχε σύνολο 1.453 κατοίκους (από τους οποίους οι 1.219 ήταν γηγενείς Μενιδιάτες.

Το **1844** είχε σύνολο 1.566 κατοίκων, από τους οποίους 1.121 ήταν Μενιδιάτες, οι 103 ήταν από το Καματερό, οι 165 από τις Κουκουβάουνες και οι 177 από τα Παλαιά Λιόσια. Στην απογραφή του **1907** ο δήμος είχε συνολικά 3.875 κατοίκους από τους οποίους 3.456 ήταν Μενιδιάτες, οι 37 ήταν από την Άσπρη βρύση, οι 48 ήταν κάτοικοι από την περιοχή της Βαρυμπόμπης, οι 40 από την Κουσίνα, οι 28 από το Λοιμικό, οι 13 από την Μπίλιζα, οι 56 από τη Σαλονίκη και οι 197 από το Τατόι- Δεκέλεια.

Το **1940** οι κάτοικοι του Μενιδίου, της Δεκέλειας, του Μπαφίου και του Σανατορίου ήταν συνολικά 10.705 (οι 8.733 γηγενείς Μενιδιάτες)

Το **1961** ο δήμος Μενιδίου είχε 11.920 κατοίκους, περιλαμβάνοντας επίσης την περιοχή της Βαρυμπόμπης με 575, τους Θρακομακεδόνες με 303 και τους συνοικισμούς της Πάρνηθας (Ξενία Σανατόριο, Αγ. Τριάδα) με 322 κατοίκους.

Το **1981** στο Μενίδι ζούσαν 40.185 κάτοικοι, στη Δεκέλεια-Βαρυμπόμπη 524 και στην περιοχή της Πάρνηθας 350, συνολικά δηλαδή 41.059 κάτοικοι.

Σύμφωνα με την απογραφή της ελληνικής στατιστικής υπηρεσίας, του Μαρτίου 1991, ο δήμος Αχαρνών αριθμούσε 61.352 κατοίκους και αναλυτικότερα οι Αχαρνές 59.698, ο

οικισμός Βαρυμπόμπης 1.354, ο οικισμός Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου 67, ο οικισμός Ξενία Πάρνηθας 4 και Πάρνης 229.

Η απογραφή του **2001** έδειξε ότι ο δήμος κατοικείται από 77.679 άτομα. Ενώ το **2011** ο δήμος είχε πληθυσμό 107.500 κατοίκους, και είναι ο δωδέκατος δήμος σε πληθυσμό στην Ελλάδα και τέταρτος στην Περιφέρεια Αττικής.¹

Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δήμου Αχαρών, 1961-2001	
1961	16.506
1971	28.083
1981	42.070
1991	61.352
2001	76.000

Πίνακας 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη, 1961-2001, Δήμου Αχαρών (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ)

Μεταβολή πληθυσμού %, Δήμου Αχαρών	
1971 - 1981	49,80
1981 - 1991	45,83
1991 - 2001	23,88

Πίνακας 2: Μεταβολή Πληθυσμού %, Δήμου Αχαρών (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ)

Από την αρχαιότητα υπήρξε ο σημαντικότερος Δήμος της Πόλης- Κράτους των Αθηνών. Στην εκτεταμένη περιοχή, που όριζαν οι Αχαρνοί στο βόρειο τμήμα του Λειανοπεδίου, αναπτύχθηκαν προσδευτικά διάφοροι οικισμοί, που η αρχαιολογική έρευνα χρονολογεί από την Πρωτοελλαδική εποχή, σύμφωνα με τα πρόσφατα αρχαιολογικά ευρήματα, μέχρι τα ύστερα Ρωμαϊκά χρόνια και την Βυζαντινή εποχή.

Μέσα στην τεράστια έκταση, που ανήκε στο Δήμο Αχαρών και στη συνέχεια στο «Μενίδι», μετονομασία που προήλθε κατά πάσα πιθανότητα από Βυζαντινό «τοπάρχη», αναπτύχθηκαν τα Σαράντα Μενίδια της τοπικής παράδοσης. Η διασπορά αυτή του ανθρωπίνου δυναμικού στο χώρο, έγινε για ευκολία στις καλλιέργειες και από το φόβο των διαφόρων επιδρομών, ληστών και πειρατών, που από αιώνες λυμαίνονταν τη χώρα. Τέλος, ένας πρόσθετος λόγος ήταν ο φόβος των συχνών λοιμών που επί αιώνες ταλάνιζαν την Αττική. Τέλος, οι κύριες ασχολίες των κατοίκων ήταν η γεωργία γενικά, η κτηνοτροφία, το κυνήγι και οι δασικές εργασίες στην Πάρνηθα.

2.2. Στοιχεία Ιστορικού και Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος

2.2.1. Φύση (Πάρνηθα- ρέματα)

Το φυσικό στοιχείο είναι αναπόσπαστο κομμάτι του δημόσιου χώρου και είναι συμβατό με την παράλληλη ανάπτυξη των άλλων αστικών χρήσεων. Οι δημόσιοι χώροι συνυπάρχουν με το φυσικό περιβάλλον, το οποίο γίνεται υποδοχέας κοινωνικών συναναστροφών.

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας ενισχύονται οι χώροι πρασίνου, εξασφαλίζεται η διασύνδεση μεταξύ τους και η αποκατάσταση της συνέχειάς τους. Ακόμη εξασφαλίζεται η προσπελασιμότητα σε αυτό από όλες τις κοινωνικές ομάδες, έτσι ώστε να αποτελεί υποδοχέα κοινωνικών συναναστροφών.

¹ Στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (πηγή: statistics.gr)

Εικόνα 1: Η Πάρνηθα πριν τη φωτιά του 2007
(πηγή: <http://www.parnitha-np.gr/>)

Τα υδατορέματα αναβαθμίζονται, μετατρέπονται σε δημόσιους χώρους συνδέουν και συνδέονται με τους άλλους τόπους των προτεινόμενων δικτύων. Ο ορεινός όγκος της Πάρνηθας είναι ο χώρος όπου καταλήγουν οι προτάσεις δικτύωσης. Αυτό συμβαίνει γιατί θεωρούμε την Πάρνηθα σημαντική στην μνήμη των κατοίκων του δήμου, και αναπόσπαστο κομμάτι της ιστοριότητάς του.

Γίνεται δηλαδή προσπάθεια διαφύλαξης και προβολής των πράσινων και ελεύθερων χώρων και ενοποίησης τους σε δίκτυα που ανασυγκροτούν τον κατακερματισμένο και άμορφο αστικό ιστό

και τον συνδέουν με τον περιαστικό χώρο, αποτελώντας δημόσιες ραχοκοκαλιές συνεχούς ροής πεζών, οι οποίες συγκεντρώνουν δημόσια κτήρια, ιστορικούς τόπους και χώρους πολιτισμού.

2.2.2. Αδριάνειο υδραγωγείο

Το Αδριάνειο Υδραγωγείο άρχισε να κατασκευάζεται επί αυτοκράτορος Αδριανού το 125 μ. Χ. και τελείωσε επί αυτοκράτορος Αντωνίνου του Πίου, το 140 μ.Χ.. Λέγεται ότι ο Αδριανός το κατασκεύασε για να ευεργετήσει την πόλη των Αθηνών, επειδή οι Αθηναίοι τον είχαν εκλάβει άρχοντα πριν αυτός αναγορευτεί αυτοκράτορας. Σκοπός του εξαιρετικά φιλόδοξου έργου ήταν αποκλειστικά η ύδρευση της πόλης της Αθήνας.

Επιστρατεύτηκαν για αυτό το σκοπό εξειδικευμένοι υδραυλικοί και γνώστες του αντικειμένου, για να βρουν τον τρόπο να διοχετεύσουν στην πρωτεύουσα τα υπόγεια νερά και τα νερά από τις πηγές των βουνών γύρω από την Αθήνα. Τα νερά της περιοχής των Αχαρνών, του Κηφισού και αυτά που ανάβρυζαν στο μύλο του Μονοματιού, τροφοδοτούσαν το Υδραγωγείο. Μάλιστα, μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα τμήμα του χρησιμοποιούνταν και από την ΟΥΛΕΝ (μετέπειτα ΕΥΔΑΠ), της οποίας αποτελεί ιδιοκτησία.

Το Αδριάνειο Υδραγωγείο είναι ουσιαστικά μια μεγάλη, υπόγεια σήραγγα, σε βάθος 10-40μ.. Το συνολικό μήκος της κεντρικής αυτής σήραγγας είναι 25.957μ. και έχουν βρεθεί μέχρι σήμερα 465 φρεάτια τα οποία χρησίμευαν για την κατασκευή, τη συντήρηση και την τελειοποίηση των αγωγών, αλλά και για τον καθαρισμό και τον εξαερισμό τους.

Εικόνες 2,3: Τμήμα του Αδριάνειου Υδραγωγείου στο σημερινό Ολυμπιακό Χωριό
Πηγή: Εικόνα από προσωπικό αρχείο

2.2.3. Θολωτός τάφος

Εικόνα 4: Η είσοδος του Θολωτού τάφου των Αχαρνών
Πηγή: http://history-pages.blogspot.gr/2012/04/blog-post_21.html

Στα υστεροελλαδικά χρόνια (1300-1150), οι παλαιότερες δηλαδή αρχαίες ενδείξεις στην περιοχή όπου αναπτύχθηκε ο αρχαίος δήμος των Αχαρνών, ανήκει ο μνημειακός θολωτός τάφος της Λυκότρυπας. Ο τάφος βρίσκεται 3,5 χλμ. νότια του κέντρου των Αχαρνών, στην περιοχή Κόκιανος Μύλος, στα αριστερά του δρόμου που οδηγεί προς τη Ν. Φιλαδέλφεια (οδός Φιλαδέλφειας).

Στην πλαγιά ενός τεχνητού λόφου, βρέθηκε και ανασκάφηκε τον περασμένο αιώνα από γερμανούς αρχαιολόγους, ο επιβλητικότερος θολωτός τάφος της Αττικής. Πρόκειται για τον τάφο ενός σημαντικού προσώπου της περιοχής, ίσως κάποιου τοπικού άρχοντα. Είναι υπόγειος, αποτελείται από το δρόμο, δηλαδή το διάδρομο που οδηγούσε στον τάφο, το στόμιο και το θάλαμο. Το πλάτος του είναι 3μ., η διάμετρος του θόλου 8,35μ., το ύψος 8,74μ., και το βάθος του γύρω στα 3,35μ..

Τα σημαντικότερα από τα ευρήματα του τάφου, εκτός από τα αγγεία (πήλινα και λιθίνα), είναι τα κοσμήματα από χρυσό, ασήμι, χαλκό, υαλομάζα, φαγεντιανή και ελεφαντόδοντο. Βρέθηκαν επίσης αρκετοί σφραγιδολίθοι από ημιπολύτιμους λίθους, όπως σάρδιο, αμέθυστο, ορεία κρύσταλλο και άλλες πέτρες, με χαρακτηριστικές παραστάσεις ζώων, που κάθονται το ένα απέναντι από το άλλο.²

2.2.4. Ρωμαϊκά βαλανεία (λουτρά)

Στην περιοχή των Αχαρνών ανασκάφηκαν πολλά μεγάλα, δημόσια ρωμαϊκά λουτρά (βαλανεία). Τα βαλανεία ήταν μεγάλα συγκροτήματα λουτρών, που διέθεταν ποικίλους χώρους για λουτρά με ζεστό και κρύο νερό, και αίθουσες για ατμόλουτρα. Διέθεταν ακόμη αίθουσες αναψυχής και δωμάτια ανάπαυσης, όπου οι Ρωμαίοι πολίτες περνούσαν μεγάλο τμήμα της ημέρας τους. Τέτοιου τύπου ευρήματα ανασκάφηκαν και τοποθετούνται στις εξής θέσεις: Οδός Λιοσίων (πίσω από τον Αγ. Γιάννη), Οδός Αγ. Ιωάννου 2 και Λιοσίων και Οδός Λιοσίων 45.

Εικόνα 5: Ρωμαϊκό λουτρό στην οδό Λιοσίων 36, (πηγή: Μ. Πλάτωνος, Αχαρνάι, Δ. Αχαρνών, 2004)

2.2.5. Αρχαιολογικό μουσείο

Η ίδρυση Αρχαιολογικού Μουσείου στις Αχαρνές ήταν μέλημα των Αχαρνέων για πολλά έτη. Από το 1982 έως το 1999 μια μικρή αρχαιολογική συλλογή στεγαζόταν στο ισόγειο του Λαογραφικού Μουσείου των Αχαρνών στην κεντρική πλατεία. Το 2006 η συλλογή, λόγω του σεισμού του 1999 που κατέστησε το κτίριο ακατάλληλο, αλλά κυρίως εξαιτίας της αύξησης των ευρημάτων που προήλθαν από τις σωστικές ανασκαφές στα μεγάλα δημόσια έργα (στο Ολυμπιακό Χωριό, στην Αττική οδό και στο Σιδηροδρομικό Κέντρο των Αχαρνών), μεταστεγάστηκε σε ένα μεγαλύτερο κτίριο ενοικιαζόμενο από τον Δήμο Αχαρνών κοντά στον Μυκηναϊκό Θολωτό Τάφο.

Η συλλογή περιλαμβάνει αρχαιολογικά ευρήματα από όλη την έκταση του αρχαίου δήμου που καλύπτουν μια μεγάλη χρονική περίοδο, από την προϊστορία ως τα Ρωμαϊκά και τα βυζαντινά χρόνια. Τα ευρήματα, λίθινα και μετάλλινα αντικείμενα, ειδώλια, εργαλεία, λυχνάρια, νομίσματα και αγγεία, καθώς και επιτύμβιες στήλες προέρχονται από τάφους,

² Πλάτωνος- Γιώτα Μ., 2004

ιερά, οικίες, εργαστήρια, αποθέτες, δεξαμενές, δρόμους και αγωγούς. Στους τοίχους των αιθουσών πλούσιο εποπτικό υλικό ενημερώνει τον επισκέπτη για τη γεωγραφία και την ιστορία των Αχαρνών και των γειτονικών δήμων της πόλης, για τα έργα υποδομής στις αρχαίες Αχαρνές, τα είδη κατοικίας, τα έθιμα ταφής και την καθημερινή ζωή των κατοίκων.

Εικόνα 6: Αρχαιολογικό Μουσείο Αχαρνών
πηγή: www.acharnes.gr

2.2.6. Υποδομές που αφορούν τον πολιτισμό

Στο Δήμο Αχαρνών λειτουργούν:

- Πνευματικό Κέντρο με την Πινακοθήκη και τη Βιβλιοθήκη, και τις εκδηλώσεις που διοργανώνει.
- Κοινοφελής Επιχείρηση Δήμου Αχαρνών (ΚΕΔΑ) με δυναμική παρουσία στην περιοχή και με ποικίλες πολιτιστικές δραστηριότητες.

Στο πλαίσιο της λειτουργούν: 1. Δημοτικό Ωδείο, όπου διδάσκονται μουσικά όργανα όπως πιάνο, βιολί, κιθάρα, φλάουτο κλπ. Καθώς και όλα τα επίπεδα σπουδών της θεωρίας της μουσικής. Στο ωδείο λειτουργεί επίσης χορωδία. 2. Σχολή Παραδοσιακών Οργάνων, όπου διδάσκονται μουζούνη, μπαγλαμάς, τζουράς, ποντιακή λύρα, κλαρίνο, λαούτο κλπ. 3. Φιλαρμονική όπου διδάσκονται πνευστά και κρουστά όργανα 4. Σχολή Κλασικού Μπαλέτου 5. Καλλιτεχνικό εργαστήριο με τμήματα ζωγραφικής, αγιογραφίας και κεραμικής 6. Χορευτικό συγκρότημα με σημαντική δραστηριότητα στην Ελλάδα και το εξωτερικό 7. Θεατρικό εργαστήριο για παιδιά 8. Κουκλοθέατρο

– Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών (ΙΛΕΑ). Στεγάζεται στο παλιό Δημαρχείο, διαθέτει πλούσιο λαογραφικό υλικό, διοργανώνει συμπόσια λαογραφίας και ιστορίας και πραγματοποιεί σημαντικές εκδόσεις.

– Θέατρο Προφήτη Ηλία.

2.2.7. Σιδηροδρομικό Κέντρο Αθηνών

Το Σ.Κ.Α. σχεδιάστηκε αρχικά για να αποτελέσει το μεγαλύτερο σιδηροδρομικό κόμβο σε εθνικό επίπεδο. Ο πρωταρχικός του σχεδιασμός συνδεόταν με τη δημιουργία προαστιακού σιδηροδρομικού δικτύου που θα συνδέει την πρωτεύουσα με τα γειτονικά αστικά κέντρα, καθώς και τον εκσυγχρονισμό του υπεραστικού σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας μας. Στην πορεία, όμως, η λειτουργία του έχει περιοριστεί μόνο σε κόμβο

προαστιακού. Παράλληλα, μια σειρά έργων αναβαθμίζουν το ρόλο του προαστιακού δημιουργώντας πολλούς καινούργιους σταθμούς και υπερδιπλασιάζοντας τα δρομολόγια, αποτελεί έτσι πλέον και αυτό αναμένεται και να ενισχυθεί κύριο τρόπο διασύνδεσης της περιοχής με το κέντρο της Αθήνας καθώς και με άλλες περιοχές.

3.ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η ανάλυση SWOT (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats- **Π**λεονεκτήματα, **Α**δυναμίες, **Ε**υκαιρίες, **Α**πειλές) όσον αφορά στις στην ανάδειξη και τη διαμόρφωση ενός χαρακτήρα βασισμένου στην ιστορικότητα του Δήμου Αχαρνών. Η ανάλυση SWOT είναι μια γενική τεχνική σχεδιασμού και οργάνωσης ενός συνεκτικού πλαισίου λήψης αποφάσεων που μπορεί να αφορά σε ένα θεσμό, μια επιχείρηση, μια γεωγραφική περιοχή κτλ, με ευρεία χρήση στον τομέα του στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού. Η Ανάλυση SWOT χωρίζεται σε δύο βασικά μέρη. Στην ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος που είναι τα Δυνατά (Strengths) και Αδύναμα (Weaknesses) σημεία, και στην ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος που είναι οι Ευκαιρίες (Opportunities) και οι απειλές (Threats). Εξωγενείς παράγοντες που μπορούν να ληφθούν υπόψη σε μια ανάλυση είναι για παράδειγμα, οι πολιτικοί παράγοντες (ένα καινούριο νομοσχέδιο, ή ακόμα και μια αλλαγή στην κυβέρνηση), οικονομικοί (αύξηση φορολογίας, μείωση επιτοκίων), κοινωνικοί (αύξηση πληθυσμού, ανεργία, αναλφραβητισμός) και τεχνολογικοί (νέες μεθόδους παραγωγής, νέες τεχνολογίες).³ Σαν εργαλείο, η ανάλυση SWOT δεν αποτελεί πλήρη μελέτη ενός υπό εξέταση θέματος αλλά ένα χρήσιμο και συμπληρωματικό μέσο που βοηθά συχνά στην προκαταρκτική εξέταση και την εξαγωγή βασικών συμπερασμάτων.

Ειδικότερα, η ανάλυση SWOT παρουσιάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: Η ανάλυση αυτή είναι συνοπτική, αλλά καλύπτει σε ικανοποιητικό βαθμό τόσο τα υπάρχοντα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες στην υλοποίηση του έργου, όσο και τις ευκαιρίες και τις απειλές που μπορεί να παρουσιαστούν. Αποδίδει έτσι με εύληπτο τρόπο το λόγο επίτευξης ή μη των ποιοτικών στόχων ώστε να προκύψουν τυχόν βελτιωτικές παρεμβάσεις. Εξάλλου, Ο προσδιορισμός των αναγκών είναι αναγκαία συνθήκη για τη λήψη διορθωτικών ενεργειών. Επίσης προσεγγίζει τις ευκαιρίες και τις απειλές που διαγράφονται για την συνέχεια, όπως προκύπτουν από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Η αναγνώριση των δυνατών και αδύνατων σημείων της πράξης απαιτεί απολογισμό της λειτουργικής διαδικασίας με γνώμονα τους στόχους που έχουν τεθεί. Η παρατήρηση του ευρύτερου περιβάλλοντος λειτουργίας ενός έργου είναι απαραίτητη για την κατανόηση όλων εκείνων των απρόβλεπτων εξωτερικών κινδύνων που δημιουργούν αβεβαιότητα. Παρόλα αυτά ο ίδιος εξωτερικός παράγοντας μπορεί αν εκτιμηθεί, γίνει αποδεδειγμένος και εκμεταλλευθεί με το σωστό τρόπο, να αποτελεί ευκαιρία προς όφελος του έργου.⁴

Η χρήση της ανάλυσης SWOT επεκτείνεται με αυξανόμενους ρυθμούς σε τομείς και αντικείμενα έρευνας που εντάσσονται στο μη επιχειρησιακό τομέα και αφορούν σε διάφορες όψεις και διαστάσεις δημόσιων πολιτικών, δηλαδή σε τομείς εκτός του στρατηγικού σχεδιασμού, της έρευνας αγοράς και του ανταγωνισμού, της ανάπτυξης και της στρατηγικής για νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Ένας από τους τομείς αυτούς αφορά σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και δράσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα, σε τοπικές ή περιφερειακές οικονομίες.

³ Πετανίδου Θ., 2001

⁴ Ηλιάκης Σ., 2011

Σε πολλές περιπτώσεις, οι παρεμβάσεις και οι δράσεις αυτού του είδους, ιδιαίτερα εκείνες που στοχεύουν σε διορθωτικές και μόνιμες αλλαγές, έχουν σαφώς χωρική διάσταση (άμεση ή έμμεση), αφού γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης του τοπικού ή περιφερειακού ενδογενούς αναπτυξιακού και κοινωνικό-οικονομικού δυναμικού, σε σχέση με το ευρύτερο περιβάλλον. Ο βασικός στόχος της εφαρμογής της ανάλυσης SWOT σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ο αποτελεσματικός συνδυασμός των ενδογενών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων, με μια σειρά από εξωτερικούς προσδιορισμούς (ευνοϊκούς ή δυσμενείς) παράγοντες, με στόχο την επιτυχή υποστήριξη δράσεων σχεδιασμού των παρεμβάσεων σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	<p style="text-align: center;">Δυνατά Σημεία</p> <p>Αδιάλειπτη κατοίκηση από την αρχαιότητα έως σήμερα Υπαρξη αξιόλογων ιστορικών και πολιτιστικών πόρων (αρχαία, βυζαντινά, μεταβυζαντινά μνημεία) Επαρκής σύνδεση με το κέντρο της Αθήνας (Αττική, Εθνική οδός, ΣΚΑ) Γεωγραφική θέση (είσοδος της πόλης, γεινίαση με την Πάρνηθα) Συγκέντρωση ομάδων με ποικίλες πολιτισμικές αναφορές - Πολυπολιτισμικότητα Σημαντικό φυσικό δυναμικό [Πάρνηθα, Κηφισός και ρέματα, ως στοιχείο ιστορικής ταυτότητας της περιοχής] Αναξιοποίητοι ελεύθεροι αδόμητοι χώροι (στρατόπεδα Παπαστάθη, Καποτά)</p>	<p style="text-align: center;">Αδύνατα Σημεία</p> <p>Ανεπαρκής προβολή των στοιχείων που συνθέτουν την ιστορική ταυτότητα του Δήμου Προβληματική γεινίαση ιστορικών τόπων με το υφιστάμενο δομημένο περιβάλλον Μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων και αδιαφορία/άγνοια της ιστορικότητας του Δήμου Ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος, πολεοδομική και κοινωνική υποβάθμιση Αυθαιρετη/άναρχη δόμηση Υπαρξη διαφόρων κοινωνικών ομάδων – Απουσία κοινωνικής συνοχής (συγκρούσεις συμφερόντων) Έλλειψη κονδυλίων του Δήμου Ανυπαρξία ενιαίου φορέα πολιτιστικής διαχείρισης</p>
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	<p style="text-align: center;">Ευκαιρίες</p> <p>Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των κατοίκων Δυνατότητα δημιουργίας διασύνδεσης αρχαιολογικών χώρων/ ιστορικών μνημείων/ πρασίνου Προγράμματα στήριξης [ΕΣΠΑ, ΠΕΠ] Διασύνδεση που επιτυγχάνεται από τον προαστιακό και η λειτουργία του ΣΚΑ</p>	<p style="text-align: center;">Απειλές</p> <p>Σεισμικότητα/ Φυσικές καταστροφές Δυνάμεις της αγοράς, ανεπαρκείς δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές, αποτυχία κανονιστικών ρυθμίσεων του χωρικού σχεδιασμού Οχλούσες χρήσεις που χωροθετούνται στο σύνολο της περιοχής Νέες χωρικές πολιτικές (Μεσοπρόθεσμο, Ν4014) Αδυναμία χρηματοδότησης</p>

Στη συγκεκριμένη εργασία, η ανάλυση SWOT θεωρήθηκε ότι πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένα στοιχεία. Αναλυτικότερα, στα δυνατά σημεία (πλεονεκτήματα) της περιοχής καταχωρείται:

- Η ύπαρξη αξιόλογων ευρημάτων. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω στο Δ. Αχαρνών ευρέθησαν και τοποθετούνται σημαντικά ευρήματα από διάφορες ιστορικές περιόδους (για παράδειγμα ο Θολωτός τάφος και το θέατρο). Δεν μπορεί λοιπόν να μην θεωρηθεί πολύ δυνατό σημείο η φυσική τους ύπαρξη.
- Ο δήμος έχει επαρκή σύνδεση με το κέντρο της Αθήνας, λόγω του ήδη υπάρχοντος οδικού δικτύου (Εθνική οδός, τοπικές οδοί, Αττική οδός) ,τη λειτουργία στην

περιοχή του Σιδηροδρομικού Κέντρου Αττικής (ΣΚΑ), σταθμός ο οποίος συνδέεται με τον προασιακό σιδηρόδρομο, και τέλος τις γραμμές των αστικών συγκοινωνιών.

- Η περιοχή γειτνιάζει με την Πάρνηθα, ένα όρος με σπουδαία περιβαλλοντική αξία και ιδιαίτερο κάλος, που αποτελεί αναμφισβήτητα πόλο έλξης κατοίκων τόσο της περιοχής όσο και ολόκληρης της Αττικής. Αποτελεί επίσης είσοδο της πόλης της Αθήνας από τα βόρεια. Η γεωγραφική της θέση επομένως, είναι ένα στοιχείο θετικό για τους σχεδιασμούς της συγκεκριμένης εργασίας.
- Η κατοίκηση από διαφορετικές ομάδες προάγει την πολυπολιτισμικότητα και την υπαρξη ποικίλων εθίμων και παραδόσεων.
- Η περιοχή κατοικείται αδιαλείπτως από την αρχαιότητα έως σήμερα. Έτσι ιστορικά έχει αποτελέσει ένα μέρος δράσεων, διαδράσεων, δρώμενων, φυσικών σχεδιασμών

Στα αδύναμα σημεία της περιοχής ανήκουν τα εξής:

- Η προβληματική γεινίαση ιστορικών τόπων με το υφιστάμενο δομημένο περιβάλλον. Παράδειγμα αυτής της παρατήρησης μπορεί να θεωρηθεί το αρχαίο θέατρο στο κέντρο του Μενιδίου, το οποίο παραμένει κλειστό, καθώς και στα όμορα οικοπέδα αλλά και πάνω από το εύρημα, υφίστανται κατοικίες. Επίσης, πολλά εκκλησάκια που θεωρείται ότι έχουν αρχαιολογική αξία βρίσκονται εντός των ορίων οικοπέδων βιοτεχνιών.
- Το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων του δήμου. Το ποσοστό αναλφαβητισμού είναι από τα μεγαλύτερα του Λεκανοπεδίου.
- Παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης, αποτέλεσμα της οποίας είναι η άναρχη τοποθέτηση κτιρίων που διαμορφώνουν μια αρνητική εικόνα και δημιουργούν διαφόρου τύπου προβλήματα στο δήμο.
- Η κατοίκηση από διάφορες ομάδες που αναφέρθηκε προηγουμένως ως δυνατό σημείο, μπορεί να θεωρηθεί και ως μειονέκτημα, καθώς υπάρχουν συγκρούσεις εξαιτίας διαφορετικών συμφερόντων.

Ευκαιρίες θεωρούνται:

- Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων όσον αφορά σε θέματα περιβαλλοντικού και ιστορικού ενδιαφέροντος.
- Υπάρχει η δυνατότητα να γίνει διασύνδεση των ιστορικών τόπων, των αρχαιολογικών χώρων και του ανοιχτού πράσινου χώρου. Μια προσπάθεια ανάλυσης αυτής της δυνατότητας θα γίνει παρακάτω.
- Η επαναενεργοποίηση του πρωτογενούς τομέα. Θα μπορούσε δηλαδή να ενισχυθεί η ήδη υπάρχουσα ή να δημιουργηθεί παραγωγική βάση.
- Η αξιοποίηση οικονομικών προγραμμάτων στήριξης (Κοινοτικά Προγράμματα στήριξης, ESPA)

Ως απειλές διακρίνονται οι εξής:

- Η σεισμικότητα της περιοχής και οι φυσικές καταστροφές που μπορεί να επέλθουν από πυρκαγιά στην Πάρνηθα.
- Η ελλιπής προβολή και ενημέρωση για τα θέματα της ιστορικότητας και του φυσικού πλούτου.

- Εξαιτίας της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της χώρας φαίνεται δύσκολο να υπάρξει χρηματοδότηση.
- Οι νέες χωρικές πολιτικές δεν ευνοούν την εκπλήρωση του σχεδιασμού όπως αυτός θεωρείται αναγκαίος. Παραδείγματα αυτών των πολιτικών είναι το Μεσοπρόθεσμο νομοσχέδιο και το νομοσχέδιο περί τακτοποίησης αυθαιρέτων (Ν. 4014)
- Οι οχλούσες χρήσεις κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων. Παρόλο που η ύπαρξη μεγάλων οδικών αρτηριών θεωρήθηκε πλεονέκτημα, μπορεί να θεωρηθεί και απειλή αν αναλογιστούμε την τάση να χωροθετούνται μεγάλες βιομηχανικές μονάδες αλλά και άλλες εγκαταστάσεις που ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την περιοχή, κατά μήκος τέτοιων αξόνων.
- Οι δυνάμεις της αγοράς, οι ανεπαρκείς δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές και η αποτυχία των κανονιστικών ρυθμίσεων του χωρικού σχεδιασμού.

4. ΣΕΝΑΡΙΑ

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, είναι σαφές ότι ο Δήμος Αχαρνών διαθέτει σημαντικό ιστορικό παρελθόν, που όμως -ενώ δύναται- σήμερα δεν αποτελεί σημαντικό στοιχείο της φυσιογνωμίας του. Η αναδιαμόρφωση, ανάδειξη και διατήρηση της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου κρίνεται σκόπιμο να αποτελέσει στρατηγικό στόχο του αστικού σχεδιασμού του Δήμου αφού από τη μία πλευρά είναι δυνατόν να επαναπροσδιορίσει την εικόνα του Δήμου στην κοινή γνώμη, σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα στο εσωτερικό του και από την άλλη να επανακαθορίσει τη διάθεση και τη συμπεριφορά πολιτών και φορέων προς το Δήμο. Τέλος είναι δυνατόν να λειτουργήσει ως εργαλείο ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και αυτοεκτίμησης σε δημοτικό επίπεδο, με θετικές συνέπειες στις διαδικασίες ενεργοποίησης του τοπικού δυναμικού.⁵

Σε μια προσπάθεια προσέγγισης των δυναμικών της περιοχής μελέτης, σε σχέση με την ανάδειξη της ιστορικότητας, ως μείζονος σημασίας καταγράφονται οι εξής:

- (1) Τα ιστορικά κατάλοιπα που έχουν διασωθεί (αν και περιορισμένα σε σχέση με την ιστορία του τόπου) και το ενδιαφέρον γι' αυτά από ομάδες
- (2) Η σχέση της περιοχής με την Πάρνηθα, ως μείζονος σημασίας ορεινό όγκο, το φυσικό περιαστικό περιβάλλον, τοποθεσίες ιδιαίτερου κάλλους και ενδιαφέροντος, τον Κηφισό και τα ρέματα
- (3) Η ύπαρξη πολλών ελεύθερων/αδόμητων χώρων (στρατόπεδα Παπαστάθη, Καποτά) ως χώροι υποδοχής πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ειδηλώσεων

Τα παραπάνω αποτελούν παράγοντες, οι οποίοι είναι σημαντικοί για την ανάπτυξη των σεναρίων παρέμβασης, στα πλαίσια μιας προσπάθειας συγκρότησης της ιστορικής ταυτότητας του τόπου και ανατροπής της αρνητικής εικόνας του Δήμου στο εξωτερικό περιβάλλον, αλλά και συνδυαστικά με διαφορετικά σημεία παρέμβασης να συναποτελέσουν προοπτικές μιας συνολικής αναβάθμισης της περιοχής.

Με βάση την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, όσο αφορά τον τομέα της ιστορικότητας του Δήμου Αχαρνών και την επισήμανση των βασικών προβλημάτων και ελλείψεων που αντιμετωπίζει διατυπώνονται κατευθύνσεις σχετικά με την (ανα)διαμόρφωση

⁵ ΕΜΠ, Διερεύνηση πολεοδομικών κοινωνικών παραμέτρων στο Δήμο Αχαρνών- Διατύπωση κατευθύνσεων στρατηγικού αστικού σχεδιασμού για μια βιώσιμη ανάπτυξη, Αθήνα, 2000

και ανάδειξη της ιστορικής εικόνας του Δήμου. Η εισαγωγή της διάστασης του τοπίου, αστικού και φυσικού, καθόρισε τον προβληματισμό της ομάδας και διαμόρφωσε τους βασικούς άξονες παρέμβασης, με στόχο τη διαμόρφωση/διαχείριση της συνολικής εικόνας της ιστορικότητας και όχι αποσπασματικής και επιλεγμένης σημειακής.

Οι βασικοί άξονες, που αποτελούν τα πεδία παρέμβασης είναι:

- (1) Αναγνώριση- Προστασία και Ανάδειξη των ιστορικών καταλοίπων
- (2) Ευαισθητοποίηση- Συμμετοχή του κοινού και της τοπικής κοινωνίας
- (3) Ένταξη- Διασύνδεση στον αστικό ιστό

Μεθοδολογική προσέγγιση

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τη διαμόρφωση των πεδίων παρέμβασης, περιλαμβάνει:

- (1) Την πληρέστερη κατά το δυνατόν αναγνώριση των ιστορικών δεδομένων σε σχέση όχι μόνο με το χώρο αλλά και την κοινωνία
- (2) Την καταγραφή των ιστορικών καταλοίπων, φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής, που αποτελούν κομμάτι της ιστορικής της φυσιογνωμίας, διαφεύγοντας από την καθιερωμένη εικόνα
- (3) Την αρχική αξιολόγηση του υλικού με κριτήρια σε πρώτη φάση ανεξάρτητα με την στόχευση του σχεδιασμού και την εφικτότητα της ένταξης τους σε αυτόν
- (4) Την προστασία και αποκατάσταση, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο
- (5) Την επιλογή ανάδειξης και ένταξης στον αστικό ιστό όσων αποτελούν υλικό που συγκροτεί μια εικόνα και μια «ιστορία», που μπορεί να συντεθεί σε πολεοδομική και αρχιτεκτονική κλίμακα έχοντας υπόψη ότι η επέμβαση αφορά συνήθως μια ζώσα και εξελισσόμενη πόλη και η ένταξη πρέπει να γίνει ομαλά χωρίς να προκαλεί χάσματα στον αστικό ιστό. (βλ. Ν. Μπελαβίλας, Για τη χρήση των ιστορικών ιχνών στο σχεδιασμό)

4.1. Σενάριο τάσεων

Σύμφωνα με την ανάλυση της περιοχής μελέτης, καθίσταται σαφές ότι αυτή χαρακτηρίζεται από ισχυρή ιστορική και πολιτιστική ταυτότητα, που παραμένει άγνωστη στο ευρύ κοινό αλλά ακόμα και στην τοπική κοινωνία. Ο περιορισμένος αριθμός των εναπομεινάντων ιστορικών/πολιτιστικών πυρήνων παραμένει αναξιοποίητος, ενώ διαφαίνεται και αδυναμία διαχείρισης και ανάδειξης από τους τοπικούς φορείς. Λαμβάνοντας ως παραδοχή, τη συνέχιση της υφιστάμενης κατάστασης και την επικράτηση των τάσεων, όπως αυτές καταγράφονται, ελλείπει μέτρων για επαρκή ανάδειξη και αξιοποίηση της ιστορικότητας του Δήμου, σημειώνεται ότι:

- Η ιστορική εικόνα της πόλης θα παραμείνει άγνωστη στο ευρύ κοινό
- Το ιστορικό ίχνος, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών τόπων σταδιακά θα υποστεί ανεπανόρθωτες βλάβες, αλλοιώνοντας τα σχετικά σημάδια του παρελθόντος
- Απομάκρυνση ενδιαφερομένων για την ανάδειξη και αξιοποίηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με άμεση συνέπεια στις ροές και τις τάσεις [εγκατάστασης, επίσκεψης, χρηματοδότησης κλπ.]
- Απουσία ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας στα θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς
- Διεύρυνση των κοινωνικό-οικονομικών διαφορών και περαιτέρω υποβάθμιση του ήδη χαμηλού πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων του Δήμου
- Σε αυτό το πλαίσιο, ο Δήμος θα χάσει την ευκαιρία να επαναπροσδιορίσει την εικόνα του στην τοπική κοινωνία και την κοινή γνώμη

4.2. Σενάριο παρεμβάσεων

Προσεγγίζοντας μια συνολική εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης, το σενάριο των παρεμβάσεων, που διαμορφώθηκε από την ομάδα εργασίας, βασίζεται στα εξής πεδία παρέμβασης:

(1) Αναγνώριση- Προστασία και Ανάδειξη των ιστορικών καταλοίπων

Σε πρώτο στάδιο, κρίνεται αναγκαία μια εκ νέου, πλήρης καταγραφή και αναγνώριση των ιστορικών καταλοίπων, συμπεριλαμβανομένου των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων. Η καταγραφή των στοιχείων, ακολουθείται από μια κατηγοριοποίηση και ομαδοποίηση στο σύνολό τους. Προτείνεται η χρονική και τυπολογική κατηγοριοποίηση (π.χ. αρχαία, βυζαντινά, μεταβυζαντινά, νεώτερα ιστορικά κατάλοιπα και τόπους ιστορικού, πολιτιστικού, φυσικού ενδιαφέροντος). Μετά από μια αρχική αξιολόγηση του υλικού, προτείνεται η αποκατάστασή του, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο (τάφος του Σοφοκλή, αρχαίο θέατρο, σταθμοί του ΟΣΕ) και στην συνέχεια η διαμόρφωση ενός συνολικού σχεδιασμού για την προστασία των ιστορικών τόπων της περιοχής σε βάθος χρόνου. Σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί η διαχείριση των ορίων των χώρων αυτών και η κατάλληλη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου τους. Το επόμενο στάδιο, του πεδίου παρέμβασης αφορά τη σηματοδότηση και την προσβασιμότητα στο σύνολο των τόπων αυτών [φυσικών, ιστορικών και πολιτιστικών] και τέλος την προβολή και ανάδειξη τους, μέσω δράσεων και εκδηλώσεων.

(2) Ευαισθητοποίηση- Συμμετοχή του κοινού και της τοπικής κοινωνίας

Ως δεύτερο σημείο παρέμβασης, κρίνεται απαραίτητη η ευαισθητοποίηση και τελικά η συμμετοχή του κοινού και την τοπικής κοινωνίας, με ενεργή τη συμμετοχή εμπλεκόμενων φορέων τοπικών και μη. (Δ.Ε.Α.Δ.Α. Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Δήμου Αχαρνών, Ι.Λ.Ε.Α. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών, Υπουργείο Πολιτισμού, Λαογραφικό και Αρχαιολογικό Μουσείο Δήμου Αχαρνών, Δήμος Αχαρνών κ.α.) Για να εξασφαλιστεί η λειτουργική ένταξη και η διασύνδεση με τον αστικό ιστό, που αποτελεί και το τελικό πεδίο παρέμβασης, πρέπει οι τόποι αυτοί να αποτελέσουν κομμάτι της καθημερινότητας της ζωής των κατοίκων του Δήμου. Οι χρήστες, είναι τελικά αυτοί που θα δημιουργήσουν τις λειτουργικές διασυνδέσεις των χώρων αυτών, που μπορούν να ενταχθούν στον αστικό ιστό για να ενδυναμώσουν το δυναμικό ελεύθερων –δημόσιων χώρων, που αποτελεί μια από τις βασικές ανάγκες της περιοχής. Οι επαρκείς προσβάσεις και ανάλογες δράσεις θα αναδείξουν τα σημεία αυτά, συντελώντας ταυτόχρονα στην ανασυγκρότηση του αστικού ιστού και επιπρόσθετα μέσω της συνεύρεσης κατοίκων της περιοχής ανεξαρτήτως κοινωνικής και πολιτισμικής προέλευσης θα λειτουργήσει ως εργαλείο ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και αυτοεκτίμησης σε δημοτικό επίπεδο, και ως τόπος κοινωνικής ώσμωσης και ειτόνωσης.

(3) Ένταξη- Διασύνδεση στον αστικό ιστό

Το τελικό σημείο παρέμβασης αφορά την ένταξη στον αστικό ιστό των στοιχείων που συγκροτούν την ιστορική και πολιτιστική ταυτότητα του Δήμου. Τα στοιχεία συντίθενται σε πολεοδομική και αρχιτεκτονική κλίμακα λαμβάνοντας υπόψη την συνεχιζόμενη εξέλιξη της πόλης. Με την κατάλληλη ένταξη στο αστικό ιστό, τα σημεία αυτά, όπως προαναφέρθηκε γίνονται τόσο λειτουργικό κομμάτι της ίδιας της πόλης όσο και της καθημερινής ζωής των κατοίκων και χρηστών της περιοχής.

Σε αυτό το πεδίο παρέμβασης, εντάσσεται τόσο η φυσική όσο και η λειτουργική διασύνδεση των χώρων αυτών, μέσω διαδρομών που μπορούν να έχουν διαφορετικό χαρακτήρα ανά περίπτωση (π.χ. πολιτιστικό, ιστορικό, εκπαιδευτικό, φυσικού ενδιαφέροντος, αναψυχής κλπ ή και συνδυασμός τους). Επομένως, ανάλογα με τα ιδιαίτερα

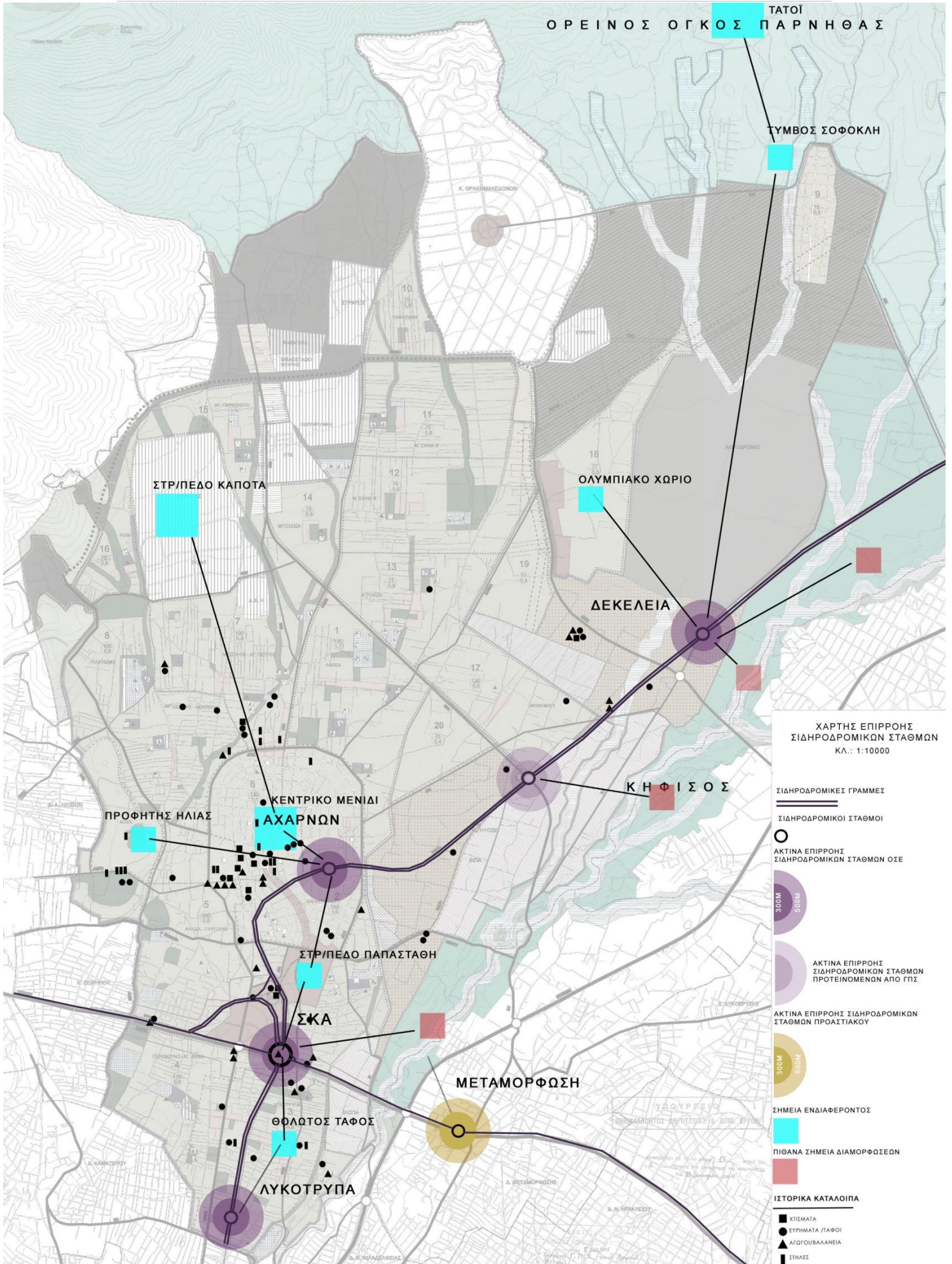
χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών, προτείνεται ο σχεδιασμός επεμβάσεων που προσαρμόζονται σε αυτά, ενώ διαφοροποιούνται μεταξύ τους ώστε να αναδεικνύουν το χαρακτήρα της εκάστοτε διαδρομής. Οι άξονες σύνδεσης κρίνεται σκόπιμο να περιλαμβάνουν εκτός από ιστορικά κατάλοιπα και οικιστικά στοιχεία της νεότερης ιστορίας της περιοχής, με σκοπό την ανάδειξη της πολεοδομικής εξέλιξης ιστορικά του Δήμου και την αξιοποίηση της νεότερης πολιτιστικής παράδοσης. Το εργαλείο των διαδρομών, λαμβάνει διττό ρόλο. Από τη μία θα αποτελέσει εργαλείο προστασίας και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και από την άλλη σε επίπεδο αστικής συγκρότησης, θα βελτιώσει την ποιότητα κατοίκησης εντός τους Δήμου. Οι προτεινόμενες διαδρομές και συνδέσεις για να υλοποιηθούν χρειάζεται να προηγηθεί συνολική κυκλοφοριακή μελέτη, ώστε να διερευνηθούν οι δυνατότητες πεζοδρομήσεων, κατασκευής ποδηλατοδρόμων ή διεύρυνσης των πεζοδρομίων.

Μετά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, είναι σαφές ότι ο σημαντικότερος πυρήνας ιστορικών καταλοίπων και πολιτιστικών στοιχείων χωροθετείται στο Κεντρικό Μενίδι. Επομένως, τίθεται ως προτεραιότητα η διασύνδεση των χώρων ιστορίας και πολιτισμού εντός της κεντρικής περιοχής του Μενιδίου, σε επόμενο στάδιο η διασύνδεση του συστήματος αυτού με ελεύθερους-δημόσιους χώρους που αφορούν την τοπική κλίμακα, αλλά και σημαντικά φυσικά στοιχεία υπερτοπικής κλίμακας, -ορεινός όγκος της Πάρνηθας, Κηφισός και ρέματα, Τατόι.

Για να ολοκληρωθεί η λειτουργική διασύνδεση των χώρων αυτών, κρίνεται απαραίτητη η ένταξη στο σύστημα σχεδιασμού του ΣΚΑ αλλά και των σταθμών του προαστιακού σιδηρόδρομου, που θα εξυπηρετήσει τη φυσική πια σύνδεση απομακρυσμένων σημείων εντός της περιοχής αλλά και με την Αθήνα και τις όμορες περιοχές. Οι σταθμοί του ΟΣΕ, αποτελούν σημαντικά στοιχεία της ιστορικής φυσιογνωμίας της περιοχής, που μπορούν να λειτουργήσουν ως αφετηρία για την ενημέρωση και καθοδήγηση του κοινού εντός της περιοχής αλλά και σχετικά με τις διαδρομές. Επιπλέον, οι σημαντικότεροι πόλοι ιστορικής και πολιτιστικής αξίας, βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τους σταθμούς του ΟΣΕ. Χαρακτηριστικά, αν λάβουμε υπόψη μας ότι οι σταθμοί Αχαρνές και Δεκέλεια, αποτελούν από μόνοι τους τμήμα της ιστορικής φυσιογνωμίας του τόπου, η διασύνδεση του ΣΚΑ με το Θολωτό τάφο, του Κεντρικού Μενιδίου με τις δραστηριότητες που συγκεντρώνει με το σταθμό Αχαρνές, των φυσικών στοιχείων του Κηφισού και Τατοΐου και το τμήμα του Αδριάνειου Υδραγωγείου στο Ολυμπιακό Χωριό με το σταθμό Δεκέλεια θα επανακαθορίσει την ιστορική φυσιογνωμία των σιδηροδρομικών σταθμών, εντάσσοντας του στο λειτουργικό σύστημα της διασύνδεσης των ιστορικών τόπων της περιοχής.

Τέλος, ο σχεδιασμός για την ανάδειξη των ιστορικών, πολιτιστικών και φυσικών στοιχείων, που εντάσσονται στη διαμόρφωση της ιστορικής φυσιογνωμίας του Δήμου, δεν μπορούν παρά να σχετίζονται και με ορισμένες από τις υπόλοιπες θεματικές εξειδικεύσεις του συνολικού εγχειρήματος της πολεοδομικής μελέτης της περιοχής, π.χ. με τα δίκτυα βιώσιμης κινητικότητας, το φυσικό περιβάλλον και το δημόσιο χώρο.

Η έλλειψη χρηματικών πόρων έχει αποτελέσει σημαντικό ανασχετικό παράγοντα στην κατεύθυνση της ανάδειξης και αξιοποίησης της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Αναφορικά με το τρίτο πεδίο παρέμβασης, προκειμένου να διαπιστωθεί η λειτουργία και τα αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων διαδρομών διασύνδεσης, προτείνεται η υλοποίηση του σχεδιασμού σε στάδια. Σε πρώτη φάση μπορεί να υλοποιηθεί ορισμένος αριθμός διαδρομών -βάση προτεραιοτήτων για το Δήμο αλλά και με τη συμμετοχή στη γνωμοδότηση σχετικά της τοπικής κοινωνίας - συνδυαζόμενων με πολιτιστικές εκδηλώσεις και να υλοποιηθούν πιλοτικά.

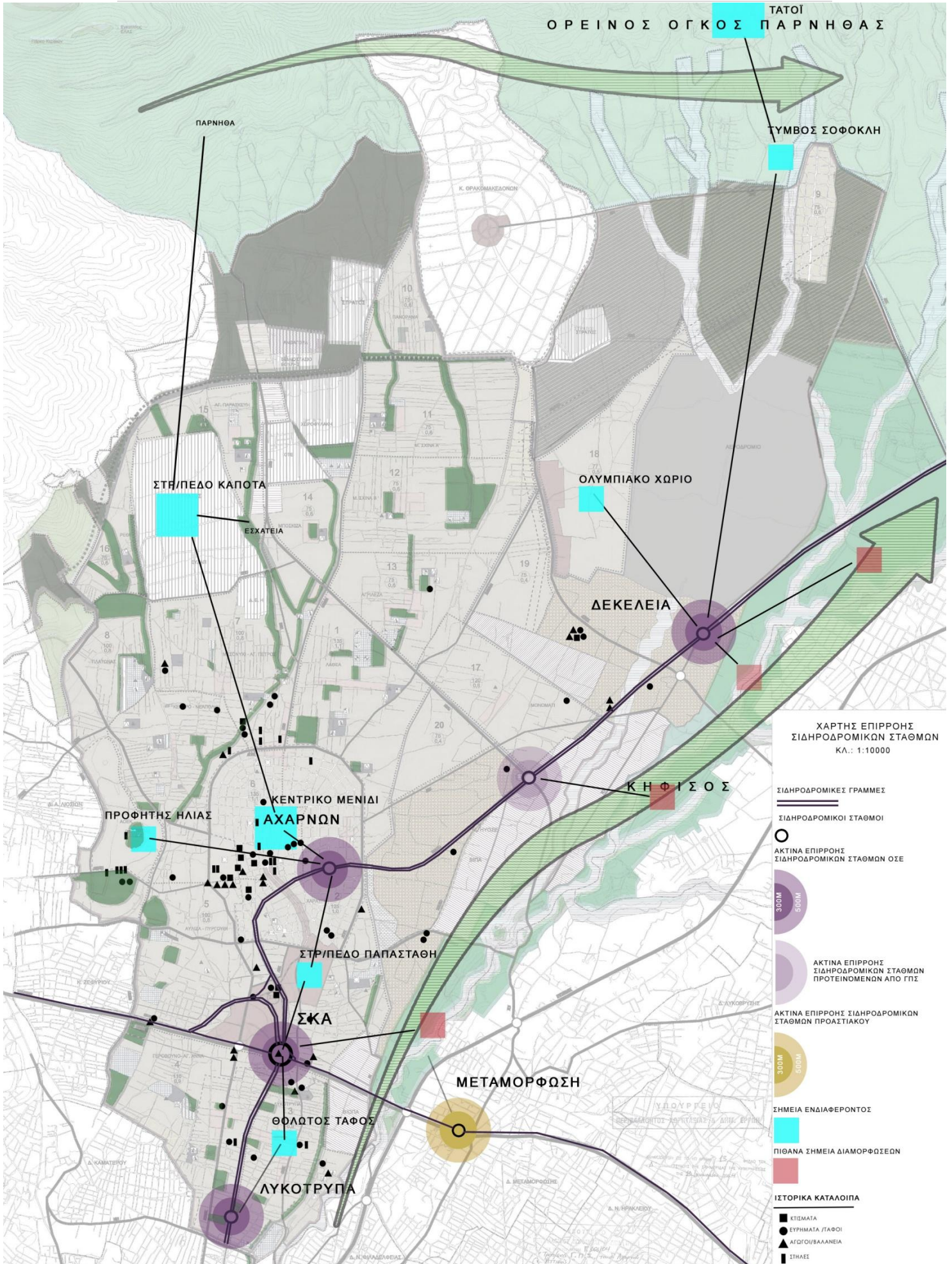

ΧΑΡΤΗΣ 2: Χάρτης Σεναρίου Παρεμβάσεων για την Ανάδειξη της Ιστορικότητας Δήμου Αχαρνών

4.3. Ριζοσπαστικό σενάριο

Σε ένα τελευταίο στάδιο παρέμβασης, με στόχο την ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας στο Δήμο, προτείνεται η ενδυνάμωση της φυσικής οριοθέτησης, που ήδη υφίσταται από τον Κηφισό στα ανατολικά και τον ορεινό όγκο της Πάρνηθας στα βορειοδυτικά. **Η δημιουργία ενός πράσινου δακτυλίου, φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με χώρους ιστορικής αναφοράς**, όπως το Τάτοϊ και τα πρώην βασιλικά κτήματα, ο Τύμβος του Σοφοκλή στις παρυφές της Πάρνηθας και ο Κηφισός με τα ρέματά του και τα βυζαντινά ξωκλήσια κατά μήκος τους, θα λειτουργήσει ως ένας κλειστός προστασίας για την περιοχή, και παράλληλα θα ενισχύσει τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Ένα δεύτερο σημείο, αποτελεί η επαναφορά του υγρού στοιχείου στο Δήμο, με την αξιοποίηση των υπαρχόντων ρεμάτων (Εσχατειά, Καπανίτσα, Πικροδαφνέζα κλπ). Το στοιχείο του νερού, αποτελεί για την περιοχή κομμάτι της ιστορίας της με την ύπαρξη σημαντικού αριθμού υδραγωγείων, αγωγών και βαλανείων. Η προστασία και ο κατάλληλος σχεδιασμός των ρεμάτων που διαθέτει η περιοχή αποτελούν ζήτημα ζωτικής σημασίας, διότι αποτελούν περιοχές οικολογικής, ιστορικής και πολιτιστικής σημασίας, τόπους εκτόνωσης, εκπαίδευσης και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. **Η επαναφορά του υγρού στοιχείου («διαδρομές» του νερού)**, μπορεί να γίνει τόσο με την προστασία και ανάπλαση των εναπομεινάντων ρεμάτων στην περιοχή αλλά και μέσω σύγχρονων στρατηγικών σχεδιασμού που επιτρέπουν διαχείρισης των βρόχινων υδάτων προσφέρουν νέες δυνατότητες διαμόρφωσης ανοικτών δικτύων απορροής. Πρόκειται επομένως για το συνδυασμό της φύσης και στοιχείων μιας «τεχνητής φύσης». Την ίδια στιγμή, όμως, αποτελούν ανοικτά δίκτυα συγκέντρωσης των βρόχινων υδάτων τα οποία μεταβάλλονται δυναμικά κατά τη διάρκεια του χρόνου και συμβάλλουν στον καθαρισμό των βρόχινων υδάτων με φυσικό τρόπο, όπως συμβαίνει και σε έναν φυσικό χείμαρρο.

ΧΑΡΤΗΣ 3: Συνολικός Χάρτης Σεναρίων για την Ανάδειξη της Ιστορικότητας Δήμου Αχαρνών

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΝΑΡΙΩΝ

Ανακεφαλαιώνοντας τα παραπάνω, στα πλαίσια του σεναρίου παρεμβάσεων και του ριζοσπαστικού σεναρίου συνοπτικά προτείνονται οι εξής επεμβάσεις:

- Καταγραφή και Αναγνώριση ιστορικών καταλοίπων, μνημείων του πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος
- Αποκατάσταση και Προστασία μνημείων, όπου κρίνεται απαραίτητο
- Διαχείριση των ορίων μνημείων και η κατάλληλη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου τους
- Σηματοδότηση και δημιουργία επαρκών προσβάσεων στα μνημεία
- Δράσεις και εκδηλώσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, λοιπών ενδιαφερομένων και εμπλεκόμενων φορέων
- Δημιουργία διαδρομών ένταξης και διασύνδεσης των μνημείων στον αστικό ιστό με στόχο την ανάδειξη της ιστορικότητας της περιοχής
- Αξιοποίηση των ελεύθερων/πράσινων δημόσιων χώρων και των σιδηροδρομικών σταθμών με κατάλληλες παρεμβάσεις ανά περίπτωση για ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου
- Δημιουργία πράσινου δακτυλίου προστασίας της περιοχής, αξιοποιώντας την φυσική οριοθέτηση της περιοχής από τον Κηφισό και την Πάρνηθα
- Επαναφορά του υγρού στοιχείου στον αστικό ιστό, ανάπλαση ρεμάτων
- Συσχετισμός με τις υπόλοιπες θεματικές εξειδικεύσεις του συνολικού εγχειρήματος της πολεοδομικής μελέτης

Σε μια προσπάθεια αξιολόγησης των προαναφερθέντων επεμβάσεων, για την επιλογή της βέλτιστης λύσης στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής σχετικά με την ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς, επιλέγεται μια σειρά κριτηρίων, που αφορούν την Χρονική προτεραιότητα, την Ιεράρχηση, το Εκτιμώμενο κόστος, την Κλίμακα επέμβασης, την Εκτιμώμενη ένταση, την Επιδιωκόμενη εμβέλεια και την Ανταπόκριση στις άμεσες ανάγκες των κατοίκων. Το εκτιμώμενο κόστος, λόγω της οικονομικής συγκυρίας και την έλλειψη κονδυλίων του Δήμου Αχαρνών, είναι αυτό που τελικά καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την επιλογή του Σεναρίου παρέμβασης. Παρόλα αυτά, για να επιτευχθεί η ανάδειξη της πολιτιστικής/ιστορικής ταυτότητας του Δήμου κρίνεται σκόπιμος ένας συνολικός στρατηγικός σχεδιασμός σε στάδια, ώστε να ελέγχεται η λειτουργικότητα των παρεμβάσεων και να εξασφαλίζονται οι απαραίτητοι πόροι.

Στη συνέχεια, παρατίθεται ο πίνακας αξιολόγησης των επιλεγμένων επεμβάσεων και επιχειρείται η κατηγοριοποίηση τους, σύμφωνα με την κριτική αξιολόγηση, δράσεις άμεσης προτεραιότητας και μακροπρόθεσμες δράσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΧΑΡΝΩΝ

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΠ1			ΠΠ2		ΠΠ3			
	Αποκατάσταση & Προστασία	Διαχείριση ορίων & διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου	Σηματοδότηση	Δημιουργία Προσβάσεων	Ευαισθητοποίηση κοινού	Διαδρομές ένταξης & Διασύνδεσης με τον αστικό ιστό	Αξιοποίηση ελεύθερων/πράσινων δημόσιων χώρων & σιδηροδρομικών σταθμών	Πράσινος Δακτύλιος	Επαναφορά υγρού στοιχείου, Αποκατάσταση ρεμάτων
ΚΡΙΤΗΡΙΑ									
Χρονική προτεραιότητα	***	***	***	***	***	**	**	*	*
Ιεράρχηση	***	***	***	***	***	**	**	*	*
Οικονομικό κόστος	**	**	*	**	*	***	***	***	***
Κλίμακα επέμβασης	*	*	*	**	-	***	***	***	***
Εκτιμώμενη ένταση	*	*	*	**	-	**	*	**	**
Επιδιωκόμενη εμβέλεια	*	*	***	***	-	***	**	***	***
Ανταπόκριση στις άμεσες ανάγκες των κατοίκων	**	***	*	***	**	**	***	*	*

***ΥΨΗΛΟΣ ΒΑΘΜΟΣ II **ΜΕΣΟΣ ΒΑΘΜΟΣ II *ΧΑΜΗΛΟΣ ΒΑΘΜΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΧΑΡΝΩΝ

Πεδίο Παρέμβασης	Δράσεις Άμεσης Προτεραιότητας	Μακροπρόθεσμες Δράσεις
1 <i>Αναγνώριση- Προστασία & Ανάδειξη των ιστορικών καταλοίπων</i>	(1)Καταγραφή και Αναγνώριση του συνόλου των ιστορικών καταλοίπων, μνημείων του πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος (2)Αποκατάσταση και Προστασία του συνόλου των μνημείων (3)Διαχείριση των ορίων επιλεγμένων μνημείων σε περιπτώσεις που η ανάγκη είναι επιτακτική (π.χ. Αρχαίο Θέατρο) (4)Σηματοδότηση του συνόλου των μνημείων και δημιουργία επαρκών προσβάσεων	(1)Διαχείριση των ορίων του συνόλου των μνημείων και η κατάλληλη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου τους
2 <i>Ευαισθητοποίηση- Συμμετοχή του κοινού & της τοπικής κοινωνίας</i>	(1)Δράσεις και εκδηλώσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, λοιπών ενδιαφερομένων και εμπλεκόμενων φορέων	

3 Ένταξη- Διασύνδεση στον αστικό ιστό

(1) Δημιουργία πιλοτικών διαδρομών ένταξης και διασύνδεσης επιλεγμένων μνημείων στον αστικό ιστό

(1) Δημιουργία διαδρομών ένταξης και διασύνδεσης του συνόλου των μνημείων στον αστικό ιστό με στόχο την ανάδειξη της ιστορικότητας της περιοχής

(2) Αξιοποίηση των ελεύθερων/πράσινων δημόσιων χώρων και των σιδηροδρομικών σταθμών με κατάλληλες παρεμβάσεις ανά περίπτωση για ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου

(3) Δημιουργία πράσινου δακτυλίου προστασίας της περιοχής, αξιοποιώντας την φυσική οριοθέτηση της περιοχής από τον Κηφισό και την Πάρνηθα

(4) Επαναφορά του υγρού στοιχείου στον αστικό ιστό, ανάπλαση ρεμάτων

(5) Συσχετισμός με τις υπόλοιπες θεματικές εξειδικεύσεις του συνολικού εγχειρήματος της πολεοδομικής μελέτης

6. ΧΩΡΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ

Πιλοτικοί πολιτιστικοί Άξονες Δήμου Αχαρνών

Στα πλαίσια της προσπάθειας συγκρότησης της ιστορικής ταυτότητας του τόπου, το εργαλείο των πολιτιστικών διαδρομών μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να επιτευχθεί η λειτουργική ένταξη των σημείων ενδιαφέροντος στον αστικό ιστό. Η δημιουργία ενός δικτύου διαδρομών, ιστορικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, που περιλαμβάνει σημεία ενδιαφέροντος στο Δήμο Αχαρνών στην κατεύθυνση της βελτίωσης του αστικού περιβάλλοντος και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και τελικά ανάδειξης της πολιτιστικής/ιστορικής ταυτότητας της περιοχής, δύναται όπως προαναφέρθηκε να λειτουργήσει ως εργαλείο ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και αυτοεκτίμησης.

Η οικονομική συγκυρία και η έλλειψη κονδυλίων του Δήμου, με γνώμονα τον έλεγχο της λειτουργικότητας του συνολικού εγχειρήματος, επιβάλλει σε πρώτη φάση τον σχεδιασμό και την δημιουργία επιλεγμένου αριθμού πιλοτικών διαδρομών, όπου κρίνεται πιο σημαντικό. Επομένως, και σε αυτή την περίπτωση κρίνεται σκόπιμη μια κριτική αξιολόγηση των χώρων και των σημείων που μπορούν να αποτελέσουν πόλους πολιτιστικού και ιστορικού ενδιαφέροντος.

Στη λογική αυτή επομένως, αξιολογούνται ως οι σημαντικότερες και προτείνονται δύο πιλοτικές διαδρομές ιστορικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, με διαφοροποιούμενο χαρακτήρα –μία που εντάσσει αστικό τμήμα της πόλης και μία που εντάσσει τμήμα φυσικού περιβάλλοντος της πόλης- προτείνεται η διαμόρφωση του άξονα διασύνδεσης του Στρ. Παπαστάθη με το Κεντρικό Μενίδι και τον Προφήτη Ηλία, και του άξονα που διαμορφώνει το ρέμα της Εσχατειάς, στην κατεύθυνση διασύνδεσης της πόλης με τον ορεινό όγκο της Πάρνηθας. Η καθεμία από αυτές τις διαδρομές, περιλαμβάνει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η διαμόρφωσή της στοχεύει στην αξιοποίηση επιλεγμένων σημείων και στην βελτίωση της ποιότητας του αστικού ιστού. Επομένως, μέσω της

προσαρμογής στα τυπολογικά χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών ανάδειξης, αναδεικνύεται και ο χαρακτήρας της κάθε διαδρομής.

6.1. Πιλοτικός Πολιτιστικός Άξονας 1 [ΠΠΑ1]: Στρατόπεδο Παπαστάθη-Κεντρικό Μενίδι- Προφήτης Ηλίας

Ο ΠΠΑ1 περιλαμβάνει 3 Ενότητες. Η Ενότητα 1, εμπεριέχει το στρατόπεδο Παπαστάθη ως αφετηρία λόγω της κεντροβαρικής του θέσης και σημασίας ως αναξιοποίητο λανθάνον δυναμικό, το Δημαρχείο και την Αρχαιολογική Συλλογή Αχαρνών. Η Ενότητα 2, αφορά το Κεντρικό Μενίδι. Η πόλη ως σημαντικό στοιχείο ιστορικότητας της περιοχής, αλλά και πυρήνα των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, με την ενότητα της Κεντρικής Πλατείας και την Πλατεία Αγίου Νικολάου, το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο, το Καλλιτεχνικό Καφενείο επί της οδού Αθ. Χειλίου, το Αρχαίο Θέατρο στη Σαλαμίνας και τέλος την πλατεία Καράβου. Τέλος, η Ενότητα 3 περιλαμβάνει τον λόφο του Προφήτη Ηλία και το Δημοτικό Θέατρο. Η Διαδρομή, όπως φαίνεται στο Χάρτη 4, γίνεται μέσω των οδών Φιλαδελφείας, Αθ. Χειλίου, Κοιμήσεως Θεοτόκου, Εθνικής Αντιστάσεως και περιλαμβάνει ένα προτεινόμενο διευρυμένο δίκτυο πεζοδρόμων στο κέντρο της πόλης αλλά και πεζοδρόμων (ενσωμάτωση πρότασης βιώσιμης κινητικότητας).

ΧΑΡΤΗΣ 4: Πιλοτική Πολιτιστική Διαδρομή 1 Δήμου Αχαρνών

Στα πλαίσια του πολιτιστικού άξονα ενσωματώνονται, παρεμβάσεις, όπως αυτές αναλύθηκαν στον Κεφάλαιο 2: Σενάρια Παρέμβασης σχετικά με την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Ταυτότητας του Δήμου και την Ενημέρωση και Ευαισθητοποίηση του Κοινού. Συνοπτικά αναφέρεται:

- Ειδική σηματοδότηση καθ' όλο το μήκος του άξονα,
- Ενημερωτικό υλικό & πολιτιστιές εκδηλώσεις σε επιλεγμένα σημεία επί του άξονα
- Διαχείριση ορίων & διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου σημείων ενδιαφέροντος, όπου κρίνεται απαραίτητο (Αρχαίο Θέατρο)
- Διαμόρφωση αξόνων ροής πεζών και ποδηλάτων (Διεύρυνση δικτύου πεζοδρόμων , δημιουργία ποδηλατοδρόμων στο Κέντρο),
- Επιμέρους διαμορφώσεις και αναπλάσεις. (Κεντρική πλατεία-Πλατεία Αγίου Νικολάου, Στρατόπεδο Παπαστάθη)

Η διαδρομή αυτή αν και δεν ενσωματώνει βρίσκεται σε εγγύτητα με το σιδηροδρομικό σταθμό των Αχαρνών, ο οποίος αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ιστορίας της πόλης. Ο άξονας αυτός μπορεί να επεκταθεί, προς το ΣΚΑ και τον Θολωτό Τάφο στα νότια και μέσω του ρέματος της Εσχατειάς προς το στρατόπεδο Καποτά και την Πάρνηθα στα βόρεια.

6.1.1. Στρατόπεδο Παπαστάθη

Το στρατόπεδο «Παπαστάθη» αποτελεί την αφετηρία της Ενότητας 1 της ΠΔ1. Η κεντροβαρική του θέση, απέναντι από το Δημαρχείο, σε εγγύτητα με το κέντρο της πόλης αλλά και με το ΣΚΑ και την Αττική οδό παράλληλα με το γεγονός ότι η έκτασή του είναι χαρακτηρισμένη από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας ως υπερτοπικό κέντρο πόλης, καθιστούν σημαντική την προοπτική δημιουργίας ενός πυρήνα κεντρικών λειτουργιών που αφορούν τομείς όπως πολιτισμός, ήπια αναψυχή, εκπαίδευση, πρόνοια, αθλητισμός κλπ, ενώ ταυτόχρονα θα αποτελέσει σημαντική έκταση δημοσίου χώρου, βελτιώνοντας την ποιότητα του αστικού ιστού και συνεπώς την ποιότητα κατοίκησης, που αποτελεί μια από τις βασικότερες ανάγκες του Δήμου. Το θεσμικό καθεστώς όμως, παραμένει μια θεωρητική ρύθμιση αφού έως σήμερα δεν έχει υπάρξει η αναγκαία πολιτική βούληση για την εφαρμογή του [απομάκρυνση του στρατοπέδου και πολεοδόμηση της έκτασης].

Γενικά Χαρακτηριστικά

Η συνολική έκταση του στρατοπέδου όπου στεγάζονται στρατιωτικές μονάδες είναι περίπου 102 στρ. [χωρίς την έκταση που παραχωρήθηκε για τη δημιουργία του Δημαρχείου, έκτασης 13 στρ.] Το έδαφος είναι επικλινές και βρίσκεται σε αριετά υψηλότερη στάθμη από τον παρακείμενο χώρο του ΣΚΑ. Στην έκτασή του εκτός από τις συνήθεις σύγχρονες στρατιωτικές εγκαταστάσεις περιλαμβάνονται και κάποια παλιότερα κτίσματα ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας καθώς και σημαντικός αριθμός δέντρων [ψηλά πεύκα και κυπαρίσσια].

Σενάρια Παρέμβασης

Σενάριο Α: Παραμονή του στρατοπέδου στο νότιο τμήμα λόγω υψηλού κόστους μετεγκατάστασης

Σενάριο Β: Απομάκρυνση του στρατοπέδου και εξολοκλήρου πολεοδόμηση της έκτασης
Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, η έκταση που αναλογεί στο Δήμο είναι 51 στρ., δηλ. το 50% τουλάχιστον της συνολικής έκτασης του. Ακόμα και το συγκεκριμένο ποσοστό αποτελεί αναλογικά σημαντική έκταση δημοσίου χώρου για την περιοχή.

Βάσει του Σεναρίου Α, που αποτελεί και το διαφανόμενο σενάριο, λόγω του υψηλού κόστους μετεγκατάστασης και της οικονομικής συγκυρίας⁶:

Εντός της έκτασης, προτείνεται η διατήρηση εξολοκλήρου των παλαιότερων κτισμάτων, που φέρουν ιστορική και αρχιτεκτονική αξία και η διατήρηση της υπάρχουσας φύτευσης. Εντός της έκτασης εξασφαλίζονται διαμπερείς κινήσεις, ώστε να αποκαταστήσουν την διασύνδεση των περιοχών εκατέρωθεν. Αναφορικά με τις λειτουργίες προτείνονται κεντρικές λειτουργίες και λειτουργίες πρόνοιας στο τμήμα Α, πολιτιστικές -εκπαιδευτικές δραστηριότητες [λαογραφικό μουσείο, υπαίθριος κινηματογράφος] και δραστηριότητες ήπιας αναψυχής στο κεντρικό τμήμα Β (πυρήνας ιστορικών κτιρίων), με δημιουργία κεντρικού υπαίθριου χώρου εκδηλώσεων και ήπιας αναψυχής και διασύνδεσή του με τον υπαίθριο χώρο του Δημαρχείου αλλά και το Τμήμα Δ, στο Τμήμα Γ, αθλητικές δραστηριότητες και στο Τμήμα Ε, ήπιες διαμορφώσεις αστικού πάρκου με υψηλή φύτευση και δημιουργία χώρων παιχνιδιού και περιπάτου και ελεύθερης άθλησης. Στα κτίρια που

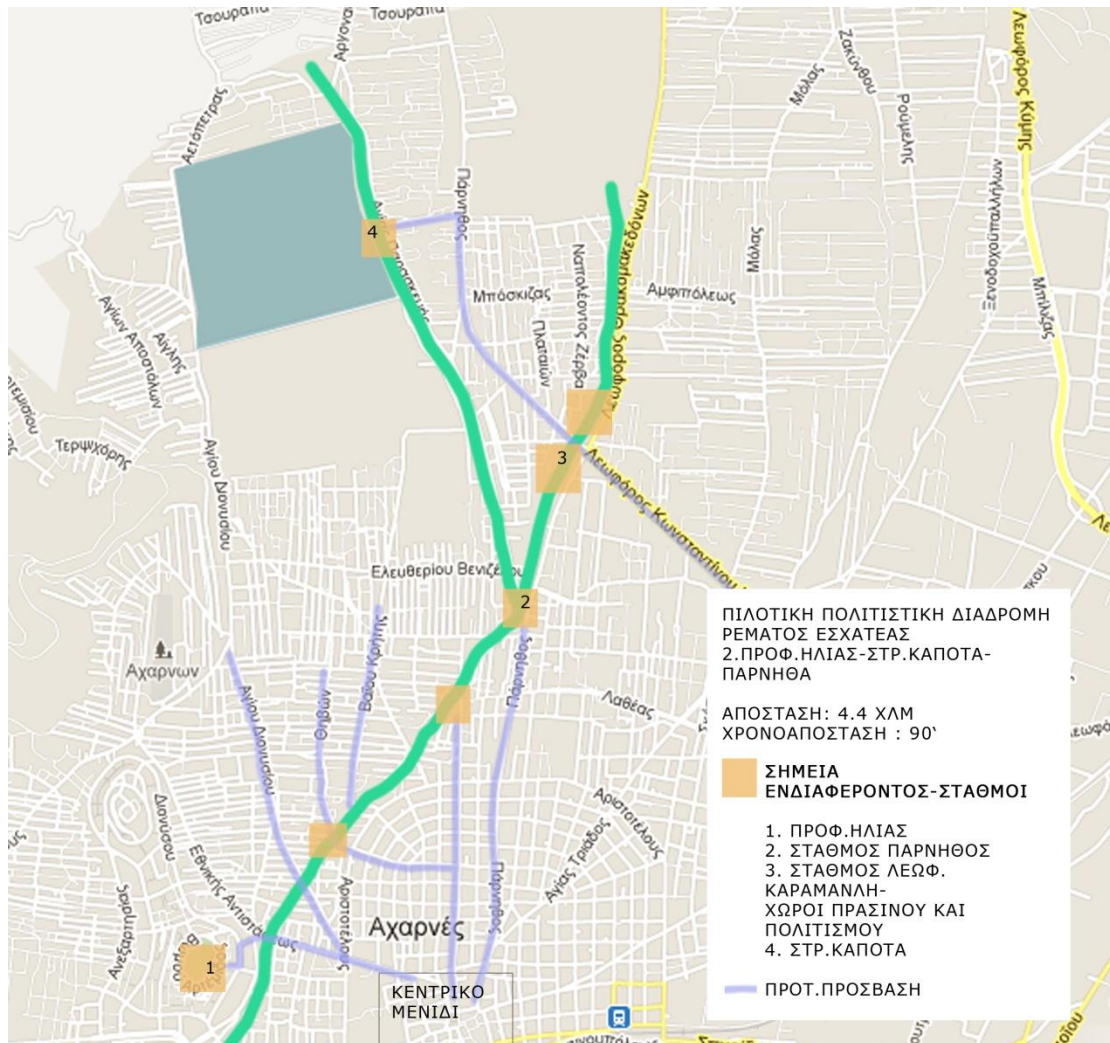
⁶ Στα πλαίσια της εργασίας αυτής έχει ενδιαφέρον να αναλυθεί το Σενάριο Β.

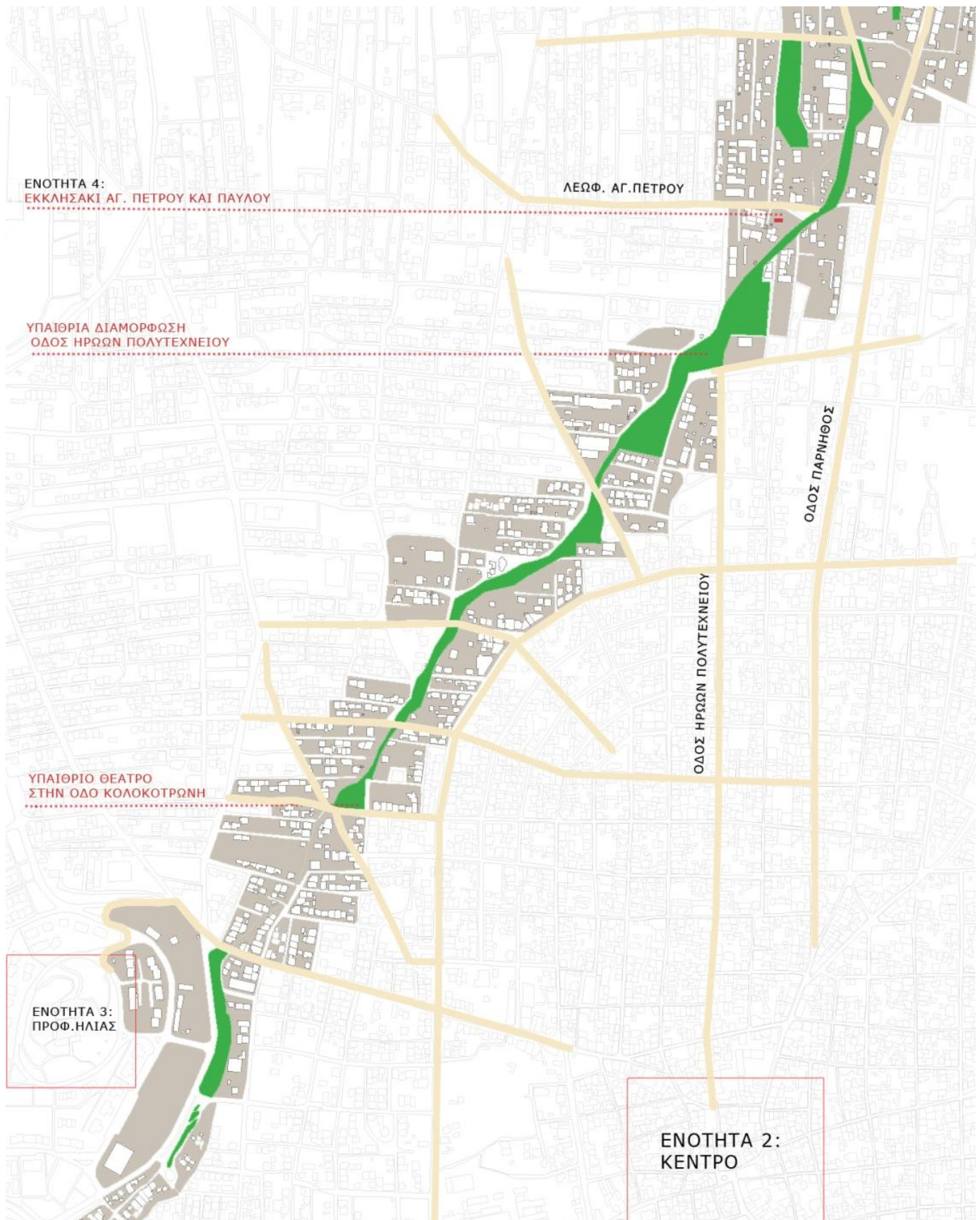
βρίσκονται στο τμήμα αυτό, προτείνονται δραστηριότητες που αφορούν τη δημιουργική ενασχόληση και τη μάθηση για παιδιά και νέους [παιδική βιβλιοθήκη, καλλιτεχνικό εργαστήριο, σπίτι περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, σπίτι του νερού κλπ] . Επιπλέον στο Τμήμα Ε εισάγεται και το στοιχείο του νερού, που αποτελεί κομμάτι της ιστορικής και περιβαλλοντικής ταυτότητας του Δήμου. [βλ. Πρόταση Επέμβασης]

6.2.Πιλοτικός Πολιτιστικός Άξονας 2 [ΠΠΑ2]: Προφήτης Ηλίας – Στρατόπεδο Καποτά – Πάρνηθα.

Ο πιλοτικός πολιτιστικός άξονας 2 αποτελεί συνέχεια του ΠΠ1 ως μια ολοκληρωμένη πρόταση προστασίας και ανάδειξης ιστορικών και φυσικών στοιχείων του δήμου Αχαρνών. Το ρέμα της Εσχατέας ως σημαντικό φυσικό υπόλειμμα της περιοχής αποτελεί τον βασικό κορμό της πρότασης εκμεταλλευόμενοι και της εκατέρωθεν περιοχές για βελτίωση του αστικού και φυσικού περιβάλλοντος. Αποτελείται από δύο διακριτά τμήματα, το αστικό τμήμα και το περιαστικό με στοιχεία περισσότερο φυσικά. Η διαδρομή στο αστικό τμήμα Α, εκτείνεται από τον λόφο του Προφήτη Ηλία και το Δημοτικό Θέατρο, ενσωματώνει μια πρόταση για υπαίθριο θέατρο στην οδό Κολοκοτρώνη, προτείνει υπαίθρια διαμόρφωση στην οδό Ηρώων Πολυτεχνείου καθώς και στο εκκλησάκι του Αγίου Πέτρου και Παύλου. Στο περιαστικό τμήμα Β, προτείνεται διαμόρφωση στη συμβολή της λεωφόρου Καραμανλή και Μεσονυχίου Με δημιουργία χώρων πρασίνου, πολιτισμού και αναψυχής. Ταυτόχρονα μέσω της οδού Μεσονυχίου γίνεται σύνδεση με το ρέμα και στη συνέχεια με την πρόταση για το στρατόπεδο Καποτά της ομάδας των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Το τέλος του άξονα αυτού ολοκληρώνεται στην Πάρνηθα.

Χάρτης τμήματος Α, ΠΠ2

Ο χαρακτήρας του τμήματος αυτού είναι ενός γραμμικού πάρκου στον αστικό ιστό. Γίνεται προσπάθεια για οριοθέτηση και διαμόρφωση του ρέματος, παρά τις πολιτικές για κάλυψη της κοίτης του. Στόχος είναι η ανάδειξη του φυσικού στοιχείου και η καλύτερη διασύνδεση των εκατέρωθεν περιοχών. Οι υπαίθριοι χώροι έκθεσης, εκδηλώσεων και ανψυχής καθώς και η ανάδειξη προσβάσεων προς τους χώρους αυτούς αποτελούν κάποιες από τις παρεμβάσεις που προτείνονται.

Το δεύτερο τμήμα του ΠΠ2 βρίσκεται στο περιαστικό κομμάτι του δήμου όπου εδώ κυριαρχεί η αραιώση του αστικού ιστού και η ενσωμάτωση περισσότερων φυσικών στοιχείων σε αυτό. Όπως και στο τμήμα Α της διαδρομής οι παρεμβάσεις επικεντρώνονται στα εξής:

- 1.Οριοθέτηση & Επαναφορά φυσικής μορφής
- 2.Ήπιες παρεμβάσεις & φυτεύσεις
- 3.Προσβάσεις: διαβάσεις πεζών, ράμπες, σκάλες
- 4.Διασύνδεση όμορων περιοχών
- 5.Παράρεμάτιος πεζόδρομος-ποδηλατόδρομος
- 6.Διασύνδεση με το στρατόπεδο Καποτά
- 7.Διάδρομος νερού, πύλη της Πάρνηθας

Χάρτης τμήματος Β, ΠΠ2

Πρόταση παρεμβάσεων στη Λεωφ. Καραμανλή, Μεσονυχίου και Πάρνηθος

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η επιλογή ανάδειξης ενός ιστορικού υλικού ίχνους έχει ανάλογο βάρος στο χώρο, με την χρήση της ιστορίας ως έννοιας στην κοινωνία και την εκπαίδευση. Η διαμόρφωση της ιστορικής εικόνας μιας πόλης, η επιλογή των στιγμών ή των καταλοίπων που θα αναδειχθούν, πρωτίστως βασίζεται στις αρχικές και κατά κανόνα κυρίαρχες τρέχουσες επιλογές ανάγνωσης της ιστορίας. Η ιστορία επομένως, και κατ' επένταση τα ίχνη της τα ερείπια, τα μνημεία, γίνεται εργαλείο διαμόρφωσης της εξέλιξης. Κατά συνέπεια, ο χειρισμός των ίχνων και των μνημείων όντας εργαλείο διαμόρφωσης της ίδιας της πόλης και της αρχιτεκτονικής, μπορεί εύκολα να γίνει εργαλείο κατασκευής εικόνων προσανατολισμένων από την υποκειμενική ματιά του χρήστη. (Ν. Μπελαβίλας)

Από την ανάλυση στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, προκύπτει ότι ο Δήμος Αχαρνών συγκεντρώνει σημαντικά προβλήματα εντός των ορίων του και παράλληλα αδυναμία διαχείρισής τους. Από την άλλη πλευρά, διαθέτει σημαντικές ποιότητες, δυναμικές και προοπτικές, οι οποίες μόνο ίσως μέσω ενός πολυεπίπεδου στρατηγικού σχεδιασμού δύναται να αναδειχθούν. Σε αυτό το πλαίσιο, η αναδιαμόρφωση, ανάδειξη και διατήρηση της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου κρίνεται σκόπιμο να αποτελέσει στρατηγικό στόχο και συνεπώς κομμάτι του αστικού του σχεδιασμού αφού από τη μία πλευρά είναι δυνατόν να επαναπροσδιορίσει την εικόνα του στην κοινή γνώμη, σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα στο εσωτερικό του και από την άλλη να επανακαθορίσει τη διάθεση και τη συμπεριφορά πολιτών και φορέων προς το Δήμο. Τίθενται, λοιπόν δύο ζητήματα. Πρώτον, η αναδιοργάνωση του αστικού ιστού της περιοχής, με την ένταξη των ιστορικών-πολιτιστικών και φυσικών στοιχείων, ως τμήμα της φυσιογνωμίας της πόλης και δεύτερον ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της θέσης του Δήμου στο Λεκανοπέδιο.

Οι βασικές αρχές με τις οποίες επονήθηκε η παρούσα εργασία μπορούν να συνοψιστούν και να εξηγήσουν τις επιλογές μας. Καταρχάς θεωρούμε ότι η προώθηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου δημιουργεί κοινές αναφορές στους κατοίκους, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή. Επομένως ήταν πολύ σημαντικό και κρίσιμο να μελετηθεί όσο γινόταν πιο αναλυτικά και βάσιμα η ιστορικότητα και ο πολιτισμός της περιοχής. Τα έργα ανάδειξης και προστασίας των μνημείων στη περιοχή του δήμου Αχαρνών αποτελούν πρωταρχικό μας όραμα. Παράλληλα, θα πρέπει να γίνουν δράσεις για την εξεύρεση και ανάδειξη νέων χώρων πολιτισμού, ώστε ο κατάλογος των περιοχών ιστορικών τόπων, μνημείων και πολιτιστικών χώρων να διευρυνθεί. Επιπλέον, η δικτύωση ενεργοποιεί τους υφιστάμενους χώρους, δίνει δομή στη διάχυση και εξασφαλίζει την προσπελασιμότητα και την σύνδεση των επιμέρους τόπων. Οι προτεινόμενες διαδρομές από τη μια αποτελούν εργαλείο προστασίας και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και από την άλλη σε επίπεδο αστικής συγκρότησης, βελτιώνουν την ποιότητα κατοίκησης εντός τους Δήμου. Σε αυτή την κατεύθυνση και με στόχο, το όλο εγχείρημα να μην αποτελέσει μια αποσπασματική χωροθέτηση μουσειακών τόπων αλλά λειτουργικό τμήμα του αστικού ιστού, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία και προτάθηκε η δημιουργία ενός δικτύου διαδρομών διασύνδεσης των ιστορικών, πολιτιστικών και φυσικών μνημείων και χώρων με το αστικό κομμάτι της περιοχής. Η εφαρμογή του σχεδιασμού σε στάδια όπως προτείνονται και αναλύονται, κάνει πιο εφικτή την κινητοποίηση και την δράση στις τωρινές συγκυρίες αλλά παράλληλα εξασφαλίζει σε έναν βαθμό τον έλεγχο της λειτουργικότητας του όλου εγχειρήματος.

Συμπερασματικά, μπορεί ίσως η ανάδειξη της ιστορικής φυσιογνωμίας του τόπου να μην αποτελεί ζήτημα άμεσης προτεραιότητας, μπροστά στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος και χρίζουν επίλυσης. Στα πλαίσια όμως ενός πολεπίπεδου στρατηγικού σχεδιασμού της περιοχής, με γνώμονα την βιώσιμη –αειφόρο ανάπτυξη της, την βελτίωση της ποιότητας

ζωής για τους κατοίκους της με στόχο την δημιουργία μιας συνεκτικής κοινωνίας, που έχει γνώση της ιστορίας του τόπου της, η έμφαση στον επαναπροσδιορισμό της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου Αχαρνών κρίνεται απαραίτητη.

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελή Φ., Μανίκα Μ., Σ.Κ.Α. και Μενίδι, *Οι συνέπειες του έργου στο δήμο*. Ειδικά θέματα πολεοδομίας, ΕΜΠ, Αθήνα, 2008

Γιώτας Δ., *Σεισμόπληκτες εκκλησίες του Δήμου Αχαρνών- Ιστορική μελέτη*, Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης, Δήμος Αχαρνών, 2004

ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Εργαστήριο αστικού περιβάλλοντος, *Διερεύνηση πολεοδομικών κοινωνικών παραμέτρων στο Δήμο Αχαρνών- Διατύπωση κατευθύνσεων στρατηγικού αστικού σχεδιασμού για μια βιώσιμη ανάπτυξη*, Αθήνα, 2000

Ηλιάκης Σ., *Τεχνοοικονομική ανάλυση (SWOT) για τις θυρίδες νεανικής επιχειρηματικότητας*, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Ινστιτούτο Νεολαίας, Αθήνα, 2011

Μπελαβίλας Ν., *Για τη χρήση των ιστορικών ιχνών στο σχεδιασμό*, Σημειώσεις μαθήματος, ΕΜΠ, Αθήνα, 2012

Πλάτωνος- Γιώτα Μ., *Αχαρναί- Ιστορική και Τοπογραφική Επισκόπηση των Αρχαίων Αχαρνών, των γειτονικών Δήμων και των οχυρώσεων της Πάρνηθας*, Δ. Αχαρνών, 2004

Πετανίδου Θ. etal, *Η χρήση της ανάλυσης SWOT στο χωρικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό: η περίπτωση του οικονομικού σχεδιασμού στον Πολιχνίτο Λέσβου*, Μυτιλήνη, 2001

Στριφτού Σ., *Αχαρναί*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ανατολικής Αττικής, Αχαρναί, 2009

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

www.acharnes.gr

www.history-pages.blogspot.gr

www.parnitha-np.gr

www.statistics.gr

www.el.wikipedia.org